

شناسایی دیدگاه دانشجویان دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین در خصوص میزان اهمیت شاخص‌های ارزشیابی اعضای هیأت علمی

زهره منجم‌زاده، مسعود برادران، عبدالعظیم آجیلی، عبدا... پارسا و محمد زادکرمی^۱

چکیده

پژوهش حاضر با هدف شناسایی دیدگاه دانشجویان دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین در خصوص میزان اهمیت هر یک از شاخص‌های ارزشیابی کیفیت تدریس اعضای هیأت علمی و میزان تأثیر متغیرهای مقطع تحصیلی و معدل بر این دیدگاه انجام گرفته است. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها، توصیفی بوده، جامعه آماری آن را ۵۹۱ نفر از دانشجویان دو مقطع کارشناسی ارشد و کارشناسی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی رامین تشکیل می‌دهند که نمونه‌ای به حجم ۲۵۰ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده از این جامعه انتخاب و داده‌های مورد نیاز از طریق پرسشنامه (که روایی ظاهری آن با استفاده از نظرات استادان و پایایی آن از طریق محاسبه ضریب آلفای کرونباخ با ۰/۸۷ تأیید شده) جمع‌آوری شده و از طریق نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. اطلاعات حاصل نشان داده که از دیدگاه اکثریت دانشجویان دو مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد، قدرت بیان و انتقال مطالب، مهم‌ترین شاخص ارزشیابی کیفیت تدریس، و مهارت‌های تدریس و تسلط بر موضوع درسی، مهم‌ترین ویژگی‌های یک مدرس موفق می‌باشند. همچنین اغلب دانشجویان به تأثیر زیاد کیفیت تدریس، بالا در ایجاد علاقه در دانشجویان اعتقاد داشته و با استفاده از جملات خودمانی تر به جای شاخص‌های رایج موافق بوده‌اند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها نشان داده است که متغیر مقطع تحصیلی توانسته است در دیدگاه دانشجویان هنگام اظهارنظر پیرامون میزان اهمیت هر یک از شاخص‌های ارزشیابی کیفیت تدریس، تفاوت معنی‌داری ایجاد نماید، اما متغیر معدل نتوانسته است تفاوت معنی‌داری در دیدگاه دانشجویان در خصوص میزان اهمیت هر یک از شاخص‌های رایج ارزشیابی ایجاد کند.

واژه‌های کلیدی: ارزشیابی اعضای هیأت علمی، کیفیت تدریس، آموزش عالی، شاخص‌های ارزشیابی.

۱- به ترتیب دانشجوی کارشناسی ارشد، و استادیاران گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه رامین اهواز و استادیاران دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

مقدمه

امروزه دانشگاه‌ها به منظور اثبات مشارکت خود در فرآیند توسعه، تحت فشار فزاینده‌ای قرار دارند، به طوری که پاسخگویی در قبال تحقق و یا عدم تحقق اهداف آموزشی تبدیل به یک ضرورت شده است. بر این اساس و به منظور اصلاح مداوم نظام دانشگاهی، ارزیابی کیفیت آموزش و پژوهش از اهمیت بسزایی برخوردار است (پزشکی راد، محتشم و فعلی، ۱۳۸۶).

از سوی دیگر، در دنیای کنونی بدون تردید باید اذعان داشت که ارزشیابی اعضای هیأت علمی به علت ماهیت و عملکرد خاص خود یکی از گسترده‌ترین و جنجال برانگیزترین مباحث فرایند آموزشی است؛ و اصلاح نظام آموزشی در دانشگاه‌ها و پی‌ریزی فعالیت‌های آموزشی بر اساس پژوهش، هر دو از موارد مهمی هستند که بستگی تمام به موضوع ارزشیابی اعضای هیأت علمی دارند (عرب خردمند و حاجی‌آقاجانی، ۱۳۷۶).

این در حالی است که ارزشیابی از اعضای هیأت علمی به روش‌های مختلفی از جمله ارزشیابی اعضای هیأت علمی توسط دانشجویان، ارزشیابی همکار از مدرس دانشگاهی، آزمون‌های پیشرفت تحصیلی، مصاحبه‌های ارزشیابی و ارزشیابی از طریق دانش‌آموختگان انجام می‌شود (بیگدلی، ۱۳۷۹).

در واقع در سال‌های اخیر ارزشیابی دانشجویان از کیفیت تدریس اعضای هیأت علمی روشی است که به دلیل ویژگی‌های منحصر به فرد خود بیش از سایر روش‌ها مورد توجه و استفاده قرار گرفته است. برخی از این ویژگی‌های منحصر به فرد عبارتند از: دخالت مستقیم دانشجویان به عنوان مخاطبان اصلی و اظهارنظر در مورد کیفیت تدریس اعضای هیأت علمی از دیدگاه‌های مختلف توده دانشجویان. بنابراین مسائلی از جمله دیدگاه مدرسان دانشگاهی و به خصوص دانشجویان در این زمینه و به طور کلی مسائل موجود در نظام ارزشیابی اعضای هیأت علمی در آموزش عالی از اهمیت بسزایی برخوردار بوده و به عنوان موضوع بسیاری از پژوهش‌ها مورد توجه قرار گرفته است (Shu Hui & Kim Leng, 2002).

بسیاری از صاحب‌نظران، اهداف این نوع ارزشیابی را: ۱- دادن بازخورد به اعضای هیأت علمی برای بهبود تدریس، ۲- ارزشیابی کیفیت تدریس جهت استفاده در تصمیم‌گیری‌های مدیریتی، ۳- ارائه اطلاعات به

دانشجویان برای انتخاب دوره و مدرس و ۴- یک نتیجه یا یک فرایند توصیفی جهت انجام پژوهش درباره تدریس معرفی می‌کنند (Marsh, 2001).

از این رو کیفیت تدریس اعضای هیأت علمی به دو دلیل عمده برای دانشجویان از اهمیت بسزایی برخوردار است: ۱- دانشجویان بر این اعتقادند که هر چه کیفیت تدریس مدرسان آنها بالاتر باشد، یادگیری و به تبع آن نمرات آنها افزایش خواهد یافت. ۲- دانشجویان اعتقاد دارند هر چه کیفیت تدریس مدرسان آنها بالاتر باشد، به این دلیل که به خوبی قادر خواهند بود از عهده فعالیت‌های آموزشی خود برآیند، از اوقات فراغت بیشتری بهره‌مند بوده و می‌توانند از این زمان برای استراحت بیشتر و یا حتی کار و کسب درآمد برای تأمین هزینه‌های تحصیل خود استفاده کنند (Langbein, 2005).

می‌توان گفت دانشجویان، اعضای هیأت علمی و مدیریت بر کیفیت تدریس اثربخش توافق دارند. این کیفیت‌ها عبارتند از: توانایی برانگیختن و ایجاد محیط یادگیری مثبت، ایجاد چالش‌های مناسب، توجه به نیاز دانشجویان، حساسیت به روش‌های متفاوت یادگیری دانشجویان و منصف بودن در ارزشیابی، سازمان مطالب درسی، مهارت‌های ارتباطی اثربخش، دانش و علاقه‌مندی به موضوع درس، در دسترس بودن اعضای هیأت علمی و پذیرا بودن عقاید و نظرات دانشجویان (خیر، ۱۳۸۰).

می‌توان مهم‌ترین ویژگی‌های تدریس خوب را در برقراری ارتباط مؤثر، سازماندهی خوب موضوعات درسی، بی‌طرفی در نمره دادن و امتحان گرفتن، نگرش مثبت نسبت به دانشجویان، انعطاف‌پذیری در رهیافت‌های تدریس و داشتن آگاهی و اشتیاق برای تدریس و موضوعات درسی خلاصه کرد (Boyle, 1997). هم‌چنین ویژگی‌های علمی، آشنائی با فنون و روش‌های آموزشی، شخصیت و قدرت رهبری و اداره کلاس از جمله ویژگی‌هایی هستند که کم و بیش بین اعضای هیأت علمی مشترک هستند (حجازی، ۱۳۷۵).

برخورد محترمانه با دانشجویان، توجه به یادگیری فعال و مستمر دانشجویان، تغییر روش‌های آموزشی، استفاده از مثال‌های عملی و واقعی، تعیین دقیق انتظارات از دانشجویان، ارزشیابی مستمر دانشجویان، ایجاد جوی شاد و راحت در کلاس، ارائه مطالب متناسب با توان یادگیری دانشجویان و نشان دادن عکس‌العمل‌های مشخص و

مناسب به دانشجویان در مورد عملکرد آنها به منظور بهبود این عملکرد را نیز می‌توان از مهم‌ترین ویژگی‌های اعضای هیأت علمی برشمرد (Keane & Mac Labhainn, 2005).

در ارتباط با شاخص‌های مورد استفاده در فرم‌های ارزشیابی، تحلیل عاملی ارزشیابی دانشجو از کیفیت تدریس، نه عامل را در تدریس مؤثر مشخص می‌سازد. تحلیل‌های عاملی که به صورت جداگانه در ۵۰۰۰ کلاس درس در سطح کارشناسی و تحصیلات تکمیلی و در رشته‌های متنوعی به عمل آمده، ساختار عاملی عوامل نه گانه ارزشیابی دانشجویان از کیفیت تدریس را تایید می‌کنند. این عوامل به شرح زیر می‌باشند: ۱- عامل یادگیری، ۲- عامل ذوق و اشتیاق اعضای هیأت علمی، ۳- عامل سازماندهی و روانی، ۴- عامل تعامل گروهی، ۵- عامل برقرار ساختن ارتباط فردی، ۶- عامل گستره مطالب و مباحث، ۷- عامل امتحان و نمره دادن، ۸- عامل تکالیف و مطالب و ۹- عامل حجم کار کلاسی (نائلی، ۱۳۷۵).

از سوی دیگر، شاخص‌های رایج (که در جدول شماره دو و سه درج شده اند) نمی‌توانند به صورت یکسان در تمامی دانشگاه‌ها تعمیم داده و استفاده شود. اما می‌توان گفت شاخص‌هایی از جمله ویژگی‌های شخصیتی مدرس از جمله مهربانی، همدردی، احترام به دانشجو، روابط خوب و حسن خلق، بشاش بودن و شوخ‌طبع بودن، قدرت بیان، تسلط وی بر درس، اشتیاق برای تدریس و بهره‌مندی از اطلاعات و تجارب بیشتر، تقریباً برای تمامی دانشجویان از اهمیت بسزائی برخوردار بودند (Evans, 2004).

هم‌چنین مدرسان با کیفیت تدریس بالا به رشته تخصصی خود تسلط کافی دارند و از روش‌های مناسبی جهت انتقال دانش خود به دانشجویان استفاده می‌کنند. می‌دانند چه چیزی را تدریس می‌کنند و می‌دانند که چگونه آن را تدریس کنند. افرادی فعال، پرکار، پرنرزی و خوش‌خلق هستند و برای دانشجویان احترام قائلند. با دانشجویان خود در ارتباط و تعامل بوده و به طور مرتب یادگیری را به آنها به عنوان مسئولیت اصلی یاد آور می‌شوند. همچنین آنها به منظور اطلاع از چگونگی کار خود و میزان یادگیری دانشجویان از آنان ارزشیابی به عمل آورده و از نتایج ارزشیابی‌ها به عنوان بازخوردی جهت اصلاح و رفع نقایص و معایب فرآیند تدریس خود استفاده می‌کنند (رحیمی، ۱۳۷۳).

علاوه بر این، درک دانشجویان مقاطع تحصیلی مختلف از توانائی‌های مدرسان دانشگاهی در تدریس، دیدگاه دانشجویان را در ارتباط با یادگیری و در زمان ارزشیابی این توانائی‌ها تحت تأثیر قرار می‌دهد (Gursoy & Umbreit, 2005).

کرم‌دوست در پژوهش خود به بررسی رابطه ارزشیابی دانشجویان از کیفیت تدریس اعضای هیأت علمی با میانگین نمرات اخذ شده توسط آنان در درس تدریس شده توسط اعضای هیأت علمی در سال‌های تحصیلی ۷۸-۷۷ تا ۸۰-۷۹ در دانشگاه تهران پرداخت. نتایج نشان داد که در ۹۵ درصد موارد رابطه معنی‌داری میان نمرات ارزشیابی با میانگین نمره امتحانی دروس تدریس شده برای هر یک از اعضای هیأت علمی وجود ندارد (کرم‌دوست، ۱۳۸۳).

در مجموع، بررسی مطالعات انجام شده در زمینه پژوهش بیانگر این نکته قابل توجه و تأمل است که علی‌رغم سادگی ظاهری فرآیند ارزشیابی کیفیت تدریس اعضای هیأت علمی توسط دانشجویان، این فرآیند تحت تأثیر متغیرهای متنوع و متعددی قرار دارد و به دلیل اهمیت بالای آن و تصمیم‌گیری مدیران دانشگاهی بر اساس بازخوردهای ناشی از این نوع ارزشیابی، لازم است متغیرهای مؤثر بر این فرآیند شناسایی و به ویژه میزان اهمیت هر یک از شاخص‌های ارزشیابی از دیدگاه دانشجویان دقیقاً مشخص گردد. مطالعه حاضر علاوه بر هدف کلی خود که عبارت است از شناسایی دیدگاه دانشجویان دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین در خصوص میزان اهمیت هریک از شاخص‌های ارزشیابی کیفیت تدریس اعضای هیأت علمی، اهداف اختصاصی دیگری نیز به شرح ذیل دارد:

۱- شناسایی مجموعه متغیرهای تأثیرگذار بر دیدگاه دانشجویان در ارزشیابی کیفیت تدریس اعضای هیأت علمی

۲- شناسایی تفاوت دیدگاه دانشجویان به تفکیک برخی از عمده‌ترین متغیرهای تأثیرگذار بر دیدگاه آنان در ارزشیابی کیفیت تدریس اعضای هیأت علمی

۳- اولویت‌بندی شاخص‌های رایج مورد استفاده جهت ارزشیابی کیفیت تدریس اعضای هیأت علمی از دیدگاه دانشجویان

تعدادی از دانشگاه‌ها، ۲۶ شاخص به عنوان شاخص‌های ارزشیابی کیفیت تدریس اعضای هیات علمی در نظر گرفته شد. این ۲۶ شاخص عبارتند از، ۱- قدرت بیان و انتقال مطالب، ۲- تسلط بر مطالب درسی، ۳- رفتار اجتماعی مدرس با دانشجویان و ایجاد علاقه و احترام متقابل، ۴- علاقه و حوصله مدرس جهت پاسخگویی به سؤالات، ۵- توانایی جهت رفع مشکلات علمی دانشجویان و پاسخگویی به سؤالات آنها، ۶- ایجاد رغبت در دانشجو نسبت به درس، ۷- بیان مثال‌های روشن و مناسب با توجه به موضوع درس، ۸- استفاده از منابع جدید و متنوع، ۹- استفاده از روشهای مناسب تدریس با توجه به موضوع درس، ۱۰- روشن نمودن هدف و محتوای درس، ۱۱- رعایت شئون مدرسی و دانشگاهی، ۱۲- تمایل و علاقه عضو هیأت علمی نسبت به موضوع درس، ۱۳- آرایه عناوین تنظیم شده و رعایت پیوستگی مطالب، ۱۴- اشتیاق به تدریس و فراگیری دانشجویان، ۱۵- ایجاد انگیزه در دانشجو جهت تحقیق و مطالعه، ۱۶- توانایی اداره و کنترل و مدیریت کلاس، ۱۷- امکان دسترسی به عضو هیأت علمی برای اخذ راهنمایی درس در خارج از کلاس، ۱۸- ارزیابی مستمر برای حصول اطمینان از تداوم یادگیری دانشجو، ۱۹- مفید و کافی بودن منابع و مطالب درس، ۲۰- استفاده بهینه از امکانات آموزشی، ۲۱- ایجاد خلاقیت ذهنی، ۲۲- توجه به دانسته‌های قبلی دانشجویان، ۲۳- شرکت دادن دانشجو در مباحث درسی، ۲۴- حضور به موقع و رعایت طول زمان کلاس، ۲۵- مفید و کافی بودن تکالیف محوله و ۲۶- کنترل و حضور و غیاب دانشجویان.

نتایج و بحث

در مجموع ۲۵۰ پرسشنامه توسط دانشجویان تکمیل و برگشت داده شد. از این تعداد ۱۷/۲ درصد دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد و ۸۲/۸ درصد نیز دانشجوی کارشناسی بوده‌اند. سایر مشخصات پاسخگویان به شرح جدول ۱ می‌باشد.

اولویت‌بندی میزان اهمیت شاخص‌های ارزشیابی کیفیت تدریس از دیدگاه دانشجویان

سؤالاتی که در این پژوهش مد نظر بوده و پژوهش حاضر در صدد پاسخگویی به آنها می‌باشد عبارتند از:

۱- اولویت‌بندی شاخص‌های رایج مورد استفاده جهت ارزشیابی کیفیت تدریس از دیدگاه دانشجویان چگونه است؟

۲- مهم‌ترین ویژگی‌های اعضای هیأت علمی با کیفیت تدریس بالا از دیدگاه دانشجویان چیست؟

۳- از دیدگاه دانشجویان کیفیت تدریس بالا تا چه حد می‌تواند در ایجاد علاقه دانشجو نسبت به موضوع درس و توجه به مباحث کلاسی مؤثر واقع گردد؟

۴- میزان موافقت دانشجویان با استفاده از جملاتی خودمانی‌تر به جای استفاده از شاخص‌های رایج از دیدگاه دانشجویان چگونه است؟

۵- آیا بین دیدگاه دانشجویان بر حسب مقطع تحصیلی (کارشناسی - کارشناسی ارشد) و معدل در ارتباط با میزان اهمیت هر یک از شاخص‌های رایج ارزشیابی کیفیت تدریس تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر به منظور تعیین دیدگاه دانشجویان در خصوص اولویت‌های ارزشیابی کیفیت تدریس اعضای هیأت علمی صورت گرفته است. در این پژوهش برای گردآوری داده‌های مورد نیاز از پرسشنامه‌ای نیمه‌باز استفاده شد. اعتبار صوری پرسشنامه تدوین شده با نظرخواهی از چند تن از استادان و صاحب‌نظران دانشگاه تأیید شد. پایایی ابزار پژوهش با استفاده از برنامه SPSS پس از اجرای مقدماتی پرسشنامه با ۴۰ نفر دانشجو با روش آلفای کرونباخ اندازه‌گیری و در برخی پرسش‌ها اصلاحات لازم انجام شد. آلفای محاسبه شده برای پرسش‌های مختلف ۰/۸۷ بدست آمد. جامعه آماری پژوهش شامل ۵۹۱ نفر از دانشجویان چهار گروه آموزشی ماشین‌های کشاورزی، ترویج و آموزش کشاورزی، علوم دامی و زراعت و اصلاح نباتات در دو مقطع تحصیلی کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی رامین بوده است.

در نهایت پس از حذف پرسشنامه‌های مخدوش، توصیف و تحلیل اطلاعات ۲۵۰ پرسشنامه با استفاده از روش‌های آماری مناسب انجام شد. با جمع‌بندی شاخص‌های مندرج در پرسشنامه‌های ارزشیابی مورد استفاده در

کارشناسی، شاخص‌های قدرت بیان و انتقال مطالب، تسلط بر مطالب درسی، رفتار اجتماعی مدرس با دانشجویان و ایجاد علاقه و احترام متقابل، علاقه، صبر و حوصله مدرس جهت پاسخگویی به سؤالات، توانایی جهت رفع مشکلات علمی دانشجویان و پاسخگویی به سؤالات را به عنوان پنج اولویت اول اولویت‌بندی کردند. در یک سؤال باز از دانشجویان خواسته شد که موفق‌ترین مدرسان خود را که تاکنون با آنها کلاس داشته‌اند در نظر تجسم کرده و پنج ویژگی مهم آنان را که بیش از سایر ویژگی‌ها در انتخاب این مدرسان مؤثر بوده‌اند را به ترتیب اولویت مشخص کنند. در جدول ۴ به هفت اولویت اول اشاره شده است.

از جمله موضوعات مهمی که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت میزان اهمیت شاخص‌های رایج ارزشیابی کیفیت تدریس بود که نتایج آن در دو مقطع کارشناسی ارشد و کارشناسی به ترتیب در جدول‌های ۲ و ۳ درج شده است. لازم به ذکر است، میانگین هر یک از شاخص‌های ارزشیابی کیفیت تدریس بر مبنای میزان اهمیتی که هر دانشجو برای هر کدام از شاخص‌ها با دادن نمره‌ای از ۰ تا ۱۰ به آن شاخص قائل شده، محاسبه گردیده است. علاوه بر این، تقسیم‌بندی شاخص‌ها به سه گروه، با در نظر گرفتن میانگین شاخص‌ها و برای دسته‌بندی و بررسی بهتر میزان اهمیت آنها صورت پذیرفته است.

همان‌گونه که در این دو جدول مشاهده می‌شود، دانشجویان دو مقطع کارشناسی ارشد و

جدول ۱- ویژگی‌های فردی دانشجویان

ویژگی‌های فردی		کارشناسی		کارشناسی	
		ارشد		ارشد	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد
جنسیت	پسر	۲۹	۶۷/۴	۸۱	۳۹/۱
	دختر	۱۴	۳۲/۶	۱۲۶	۶۰/۹
	جمع	۴۳	۱۰۰	۲۰۷	۱۰۰
نوع پذیرش	روزانه	۳۰	۶۹/۸	۱۵۸	۷۶/۳
	شبانه	۱۳	۳۰/۲	۴۹	۲۳/۷
	جمع	۴۳	۱۰۰	۲۰۷	۱۰۰
مقطع تحصیلی		۴۳	۱۷/۲	۲۰۷	۸۲/۸
رشته تحصیلی	ترویج و آموزش کشاورزی	۳	۷	۷۲	۳۴/۸
	زراعت	۱۲	۲۷/۹	۳۶	۱۷/۴
	علوم دامی	۱۷	۳۹/۵	۶۰	۲۹
	ماشین‌های کشاورزی	۱۱	۲۵/۶	۳۹	۱۸/۸
	جمع	۴۳	۱۰۰	۲۰۷	۱۰۰
سال ورودی	۱۳۸۰	-	-	۴۲	۲۰/۳
	۱۳۸۱	۳	۷	۷۹	۳۸/۲
	۱۳۸۲	۱۸	۴۱/۸	۶۲	۳۰
	۱۳۸۳	۲۲	۵۱/۲	۲۴	۱۱/۵
	جمع	۴۳	۱۰۰	۲۰۷	۱۰۰
معدل	۱۷-۲۰	۲۶	۵۸/۲	۱۵	۶/۸
	۱۴-۱۶/۹۹	۱۷	۴۱/۸	۱۳۲	۶۳/۸
	۱۲-۱۳/۹۹	-	-	۵۱	۲۴/۹
	۱۰-۱۱/۹۹	-	-	۹	۴/۵
	جمع	۴۳	۱۰۰	۲۰۷	۱۰۰

جدول ۲- اولویت‌بندی میزان اهمیت شاخص‌های ارزشیابی کیفیت تدریس از دیدگاه دانشجویان مقطع کارشناسی

ارشد		ارشد	
گروه	رتبه	شاخص‌های ارزشیابی	میانگین
اول	۱	قدرت بیان و انتقال مطالب	۹/۷۴
	۲	تسلط بر مطالب درسی	۹/۶۹
	۳	رفتار اجتماعی مدرس با دانشجویان و ایجاد علاقه و احترام متقابل	۹/۴۴
	۴	علاقه، صبر و حوصله عضو هیات علمی جهت پاسخگویی به سؤالات	۹/۱۳
	۵	توانایی جهت رفع مشکلات علمی دانشجویان و پاسخگویی به سؤالات آنها	۹/۰۹
	۶	ایجاد رغبت در دانشجو نسبت به درس	۹/۰۴
	۷	بیان مثال‌های روشن و مناسب با توجه به موضوع درس	۸/۹۵
	۸	استفاده از منابع جدید و متنوع	۸/۸۶
	۹	استفاده از روش‌های مناسب تدریس با توجه به موضوع درس	۸/۸۳
	۱۰	روشن نمودن هدف و محتوای درس	۸/۸۱
دوم	۱۱	رعایت شئون مدرسی و دانشگاهی	۸/۷۶
		انحراف معیار	۱/۳۲

گروه	رتبه	شاخص های ارزشیابی	میانگین	انحراف معیار
سوم	۱۲	تمایل و علاقه عضو هیات علمی نسبت به موضوع درس	۸/۷۲	۱/۶۸
	۱۳	ارایه عناوین تنظیم شده و رعایت پیوستگی مطالب	۸/۶۵	۱/۳۷
	۱۴	اشتیاق به تدریس و فراگیری دانشجویان	۸/۵۸	۱/۳۳
	۱۵	ایجاد انگیزه در دانشجو جهت تحقیق و مطالعه	۸/۵۶	۱/۲۹
	۱۶	توانائی اداره و کنترل و مدیریت کلاس	۸/۵۵	۱/۸۵
	۱۷	امکان دسترسی به عضو هیات علمی برای اخذ راهنمایی درس در خارج از کلاس	۸/۴۸	۲/۰۲
	۱۸	ارزیابی مداوم و مستمر برای حصول اطمینان از تداوم یادگیری دانشجو	۸/۴۴	۱/۵۱
	۱۹	مفید و کافی بودن منابع و مطالب درس	۸/۴۱	۱/۶۶
	۲۰	استفاده بهینه از امکانات آموزشی	۸/۳۲	۱/۳۴
	۲۱	ایجاد خلاقیت ذهنی	۸/۲۴	۱/۸۳
	۲۲	توجه به دانسته های قبلی دانشجویان	۸/۲۳	۲/۱۰
	۲۳	شرکت دادن دانشجو در مباحث درسی	۸/۱۸	۱/۹۷
	۲۴	حضور به موقع و رعایت طول زمان کلاس	۷/۹۷	۱/۹۵
	۲۵	مفید و کافی بودن تکالیف محوله	۷/۵۵	۲/۱۵
	۲۶	کنترل و حضور و غیاب دانشجویان	۶/۱۶	۲/۹۹

علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران / جلد ۵ / شماره ۱ / ۱۳۸۸

جدول ۳- اولویت بندی میزان اهمیت شاخص های ارزشیابی کیفیت تدریس از دیدگاه دانشجویان مقطع کارشناسی

گروه	رتبه	شاخص های ارزشیابی	میانگین	انحراف معیار
اول	۱	قدرت بیان و انتقال مطالب	۹/۴۶	۱/۳۳
	۲	تسلط بر مطالب درسی	۹/۴۵	۱/۰۳
	۳	رفتار اجتماعی استاد با دانشجویان و ایجاد علاقه و احترام متقابل	۹/۲۵	۱/۴۲
	۴	علاقه، صبر و حوصله مدرس جهت پاسخگویی به سؤالات	۹	۱/۳۲
	۵	توانایی جهت رفع مشکلات علمی دانشجویان و پاسخگویی به سؤالات آنها	۸/۹۷	۱/۳۴
	۶	بیان مثال های روشن و مناسب با توجه به موضوع درس	۸/۸۷	۱/۶۰
	۷	توانائی اداره و کنترل و مدیریت کلاس	۸/۷۸	۱/۶۹
	۸	ایجاد رغبت در دانشجو نسبت به درس	۸/۷۰	۱/۸۷
	۹	روشن نمودن هدف و محتوای درس	۸/۶۵	۱/۵۹

گروه	رتبه	شاخص های ارزشیابی	میانگین	انحراف معیار
دوم	۱۰	تمایل و علاقه عضو هیات علمی نسبت به موضوع درس	۸/۶۰	۱/۶۷
	۱۱	رعایت شئون مدرسی و دانشگاهی	۸/۶۰	۱/۷۹
	۱۲	اشتیاق به تدریس و فراگیری دانشجویان	۸/۶۵	۱/۵۷
	۱۳	استفاده از روش های مناسب تدریس با توجه به موضوع درس	۸/۵۳	۱/۸۸
	۱۴	مفید و کافی بودن منابع و مطالب درس	۸/۳۵	۱/۶۸
	۱۵	امکان دسترسی به مدرس برای اخذ راهنمایی درسی در خارج از کلاس	۸/۲۴	۱/۸۳
	۱۶	ارایه عناوین تنظیم شده و رعایت پیوستگی مطالب	۸/۱۸	۲/۰۷
	۱۷	ایجاد انگیزه در دانشجو جهت تحقیق و مطالعه	۸/۱۲	۲/۰۷
سوم	۱۸	استفاده از منابع جدید و متنوع	۸/۱۰	۱/۸۹
	۱۹	توجه به دانسته های قبلی دانشجویان	۸/۰۵	۱/۹۵
	۲۰	حضور به موقع و رعایت طول زمان کلاس	۸	۲/۰۱
	۲۱	ایجاد خلاقیت ذهنی	۷/۹۲	۲/۱۳
	۲۲	استفاده بهینه از امکانات آموزشی	۷/۸۵	۲/۰۸
	۲۳	شرکت دادن دانشجو در مباحث درسی	۷/۷۵	۲
	۲۴	ارزیابی مداوم و مستمر برای حصول اطمینان از تداوم یادگیری دانشجو	۷/۴۸	۲/۳۱
	۲۵	مفید و کافی بودن تکالیف محوله	۷/۴۰	۲/۴۲
	۲۶	کنترل و حضور و غیاب دانشجویان	۶/۵۹	۲/۸۵

شناسایی دیدگاه دانشجویان دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی...

جدول ۴- ویژگی های مهم موفق ترین اعضای هیأت علمی

ردیف	تسلط بر موضوع درسی	مهارت های تدریس	ویژگی های شخصیتی	رتبه	نمره	اولین
۱	تسلط بر موضوع درسی	۱۱۱	مناسب بودن شیوه تدریس	۴۸	داشتن اخلاق خوب	۷۲
۲	داشتن اطلاعات زیاد و به روز	۲۳	استفاده از روش های صحیح ارزشیابی	۲۵	احترام به دانشجو	۳۶
۳	بیان مثال های روشن و جدید	۱۳	مدیریت مناسب کلاس	۲۱	ظاهر مناسب	۲۲
۴	آمادگی در پاسخگویی به سؤالات	۱۰	طراحی سؤالات مناسب	۲۰	ایجاد انگیزه برای تشویق دانشجو به کسب علم و دانش	۱۹
۵	رعایت توالی مطالب	۱۰	عدالت در نمره دهی	۱۲	داشتن نظم و انضباط کاری	۱۸
۶	تجربه زیاد	۸	استفاده از مباحث کلاسی	۱۱	تبعیض قائل نشدن بین دانشجویان	۱۲
۷	بیان مطالب جدید	۷	توانایی در انتقال مطلب	۱۰	احساس مسئولیت	۷

است که امتیاز حاصل از اولویت های سه گانه در تعداد فراوانی هر یک از موارد ضرب و موارد بر اساس امتیاز نهایی اولویت بندی گردیده‌اند.

دیدگاه دانشجویان در خصوص میزان اهمیت کیفیت تدریس بالا در ایجاد علاقه در دانشجو نسبت به موضوع درس

در این خصوص دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد بر میزان اهمیت کیفیت تدریس بالا در ایجاد علاقه در دانشجو به ترتیب با ۶۷/۳ درصد (بسیار زیاد) و ۲۳/۳ درصد (زیاد) تأکید داشته‌اند. از این جمع، ۴/۷ درصد در حد متوسط و بسیار کم به ایجاد علاقه در دانشجو از طریق کیفیت تدریس بالا اعتقاد داشته‌اند. همچنین ۵۵/۱ درصد از دانشجویان کارشناسی میزان تأثیر کیفیت تدریس مدرس بر علاقه‌مندی دانشجو به درس و توجه به مباحث کلاسی را بسیار زیاد دانسته‌اند. ۳۷/۲ درصد اعتقاد داشتند که کیفیت تدریس بالای عضو هیأت علمی به میزان زیادی بر علاقه آنها به موضوع درس تأثیر دارد. ۷/۲ درصد هم میزان تأثیر کیفیت تدریس بالای مدرس را در ایجاد علاقه در دانشجو متوسط ارزیابی کرده‌اند.

اولویت‌بندی ویژگی‌های ضروری جهت موفقیت مدرس از دیدگاه دانشجویان

نتایج پژوهش درباره ویژگی‌های ضروری جهت موفقیت یک عضو هیأت علمی و ارتقای کیفیت تدریس او از دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد و کارشناسی در جدول‌های ۵ و ۶ آورده شده است. از دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد، مهم‌ترین ویژگی مؤثر بر موفقیت یک مدرس دانشگاهی، میزان تسلط او بر موضوع درسی است. پس از آن مهارت‌های عضو هیأت علمی در ارائه درس می‌تواند تأثیر عمده‌ای بر موفقیت او داشته باشد. در نهایت نیز این شخصیت اخلاقی مدرس دانشگاهی و نوع ارتباط او با دانشجویان است که مشخص‌کننده میزان موفقیت اوست. طبق اطلاعات جدول ۶ و با امتیازهایی که هر ویژگی به خود اختصاص داده است، از دیدگاه دانشجویان کارشناسی، برای موفقیت یک مدرس دانشگاهی، مهارت های تدریس او در اولویت اول، و پس از آن تسلط او به موضوع درس و شخصیت اخلاقی و روابط خوب و حسن اخلاق عضو هیأت علمی در اولویت‌های دوم و سوم قرار دارند.

در خصوص نحوه اولویت بندی ویژگی‌های ضروری جهت موفقیت مدرس در جدول های شماره ۵ و ۶، لازم به ذکر

علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران / جلد ۵ / شماره ۱ / ۱۳۸۸

جدول ۵- اولویت بندی ویژگی‌های ضروری جهت موفقیت مدرس از دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد

رتبه	امتیاز	اولویت			ویژگی‌های ضروری
		۳	۲	۱	
۱	۹۹	۴	۱۳	۲۳	تسلط مدرس به موضوع درس (رشته تخصصی مربوطه)
۲	۸۶	۹	۱۹	۱۳	مهارت های تدریس
۳	۶۲	۲۵	۸	۷	شخصیت اخلاقی و روابط خوب و حسن خلق مدرس

جدول ۶- اولویت بندی ویژگی‌های ضروری جهت موفقیت یک مدرس دانشگاهی از دیدگاه دانشجویان کارشناسی

رتبه	امتیاز	اولویت			ویژگی‌های ضروری
		۳	۲	۱	
۱	۴۵۰	۴۱	۸۶	۷۹	مهارت های تدریس
۲	۴۲۹	۶۰	۶۶	۷۹	تسلط مدرس به موضوع درس (رشته تخصصی مربوطه)
۳	۳۷۷	۹۳	۴۹	۶۲	شخصیت اخلاقی و روابط خوب و حسن خلق مدرس

میزان موافقت دانشجویان در خصوص استفاده از جملاتی آشناتر و ملموس تر در فرم های ارزشیابی به جای کاربرد شاخص های رایج

نتایج بررسی دیدگاه دانشجویان در خصوص میزان موافقت آنان در استفاده از جملاتی آشناتر و خودمانی تر در فرم های ارزشیابی به جای کاربرد شاخص های رایج نشان می دهد که به ترتیب ۲۰/۹ و ۴۴/۲ درصد از دانشجویان کارشناسی ارشد با استفاده از این گونه جملات بسیار موافق و موافق بوده اند. همچنین ۱۸/۶ درصد نظری راجع به این موضوع نداشته و ۱۶/۳ درصد نیز با این کار مخالف بوده اند. به علاوه، در مقطع کارشناسی، ۲۳ درصد از دانشجویان با استفاده از این جملات بسیار موافق، ۴۰/۲ درصد موافق و ۲۱/۶ درصد هم نظری نداشته اند. دانشجویان کارشناسی که با استفاده از این جملات مخالف و بسیار مخالف بوده اند به ترتیب ۱۱/۶ و ۳/۴ درصد را به خود اختصاص داده اند.

تفاوت بین دیدگاه دانشجویان مقطع کارشناسی با کارشناسی ارشد در ارتباط با اهمیت شاخص های ارزشیابی کیفیت تدریس

بر اساس سؤالات پژوهش، برای آگاهی از تفاوت های بین متغیرها، آزمون های مربوط انجام گرفت که نتایج آن در ادامه آورده شده است. نتایج آزمون های انجام شده بر اساس جدول ۷ نشان می دهد که در ارتباط با میزان اهمیت شاخص های ارزشیابی کیفیت تدریس اعضای هیأت علمی در شاخص ارزیابی مداوم و مستمر برای حصول اطمینان از تداوم یادگیری دانشجو تفاوت معنی داری در سطح یک درصد و شاخص استفاده از منابع جدید و متنوع در سطح معنی داری پنج درصد از دیدگاه دانشجویان دو مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد تفاوت معنی داری وجود دارد.

جدول ۷- تفاوت بین دیدگاه دانشجویان مقطع کارشناسی با کارشناسی ارشد در ارتباط با اهمیت شاخص های ارزشیابی کیفیت تدریس

متغیر	میانگین	آماره t	سطح معنی داری دو طرفه	کارشناسی	
				کارشناسی ارشد	کارشناسی
۱ ارزیابی مداوم و مستمر برای حصول اطمینان از تداوم یادگیری دانشجو	۷/۴۸	۸/۴۴	۳/۳۸	۰/۰۰۱*	۰/۰۰۱**
۲ استفاده از منابع جدید و متنوع	۱۰/۸	۸/۸۶	۲/۴۸	۰/۰۱۴*	۰/۰۱۴*

* معنی داری در سطح ۰/۰۵

** معنی داری در سطح ۰/۰۱

تفاوت بین دیدگاه دانشجویان دو مقطع کارشناسی ارشد و کارشناسی در ارتباط با میزان اهمیت هر یک از شاخص های ارزشیابی کیفیت تدریس اعضای هیأت علمی بر حسب معدل

در ارتباط با میزان اهمیت شاخص های ارزشیابی کیفیت تدریس اعضای هیأت علمی بر حسب معدل، تفاوت معنی داری بین دیدگاه دانشجویان با معدل های متفاوت در هیچ کدام از دو مقطع کارشناسی ارشد و کارشناسی مشاهده نشد. لذا فرضیه های مربوط رد شدند.

نتیجه گیری و پیشنهادها

از دیدگاه پاسخگویان، مهم ترین ویژگی یک مدرس دانشگاهی قدرت بیان و انتقال مطلب است. این نتیجه از آن جا ناشی می شود که دانشجویان مهم ترین عامل یادگیری خود را به توانایی مدرس خود در توضیح و انتقال قابل فهم مطالب درسی نسبت می دهند. علاوه بر این، قدرت بیان و انتقال مطلب از عینی ترین ویژگی های یک عضو هیأت علمی هستند که دانشجویان به مشاهده آنها پرداخته و به راحتی می توانند دیدگاه خود را در این خصوص ارائه داده و به ارزشیابی کیفیت تدریس مدرسان خود بپردازند. شاخصی که در اولویت دوم قرار گرفته میزان تسلط عضو هیأت علمی بر مطالب درسی است. گاهی اوقات با وجود این که مدرس از تسلط خوبی بر مطالب درسی برخوردار است اما از نظر قدرت انتقال

متوجه مدرسان خود ساخته‌اند. نتایج به دست آمده با نتایج پژوهش خیر (۱۳۸۰)، بویل (۱۹۹۷) و نائلی (۱۳۷۵) مطابقت دارد.

در ارتباط با ویژگی‌های ضروری جهت موفقیت یک عضو هیأت علمی و ارتقای کیفیت تدریس او، ضمن توجه به ویژگی‌هایی از جمله مهارت‌های وی در تدریس، میزان تسلط وی بر مطالب و موضوعات درسی و ویژگی‌ها و شخصیت اخلاقی او توجه مدرس به موقعیت‌های مختلف از جمله کلاس درس، آزمایشگاه، مزرعه و دیگر موقعیت‌های عملی و همچنین منابع و موضوعات مختلف هر کدام از مقاطع، رشته‌ها و دروس مختلف و برخورد با دانشجویان هر کدام از این رشته‌ها، مقاطع و دروس از اهمیت بسزایی برخوردار است. در واقع ماهیت مقطع کارشناسی به گونه‌ای است که نقش فعالیت‌های مدرس محور پررنگ‌تر به نظر می‌رسد، که این امر توسط خود دانشجویان نیز مورد تأکید قرار گرفته و از این روست که آنها مهارت‌های تدریس یک عضو هیأت علمی را به عنوان ویژگی ضروری جهت موفقیت وی در اولویت اول جای داده‌اند. اما آنچه که دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد در راستای انجام فعالیت‌های آموزشی و البته بیشتر پژوهشی خود به آن نیاز دارند تسلط علمی مدرس بر موضوعات و مطالب درسی مرتبط با رشته تخصصی است. از این رو در مقایسه با دانشجویان کارشناسی اهمیت بیشتر را برای این ویژگی قائل شده و مهارت‌های تدریس عضو هیأت علمی را در اولویت دوم اولویت‌بندی کرده‌اند. با توجه به این نتایج، پیشنهاد می‌گردد، مسئولان دانشگاه در راستای بهبود این دو ویژگی از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزشی، دوره‌های آموزش ضمن خدمت، دادن فرصت‌های مطالعاتی به اعضای هیأت علمی و غیره تلاش کنند. نتیجه پژوهش حجازی (۱۳۸۵) نتیجه به دست آمده را تأیید می‌کند.

چنین ذکر گردید که تدریس را فرایند مهم تفهیم مطالب و مفاهیم پیچیده درسی به دانشجویان می‌دانند؛ که هدف اصلی آن پیشرفت دانشجویان در امر یادگیری است. بنابراین، عضو هیأت علمی باید به گونه‌ای به دانشجویان تدریس کند که آنها را با مطالب مورد نظر درگیر کرده و شیوه دانستن را به آنها بیاموزد. با توجه به مطالب ارائه شده می‌توان به خوبی به اهمیت فعال نمودن دانشجویان و ایجاد علاقه در آنها نسبت به یادگیری موضوعات درسی

مطالب در حد مناسبی نیست و همین امر باعث می‌شود ارزشیابی کیفیت تدریس وی توسط دانشجویان تحت تأثیر قرار گیرد. در واقع بالا بودن تسلط مدرس بر مطالب و موضوعات درسی سبب انسجام و پیوستگی در ارائه مطالب شده و در نهایت منجر به درک، فهم و یادگیری هر چه بهتر دانشجویان می‌گردد. انتخاب دو شاخص رفتار اجتماعی عضو هیأت علمی با دانشجویان و ایجاد علاقه و احترام متقابل و صبر و حوصله عضو هیأت علمی جهت پاسخگویی به سؤالات به عنوان اولویت‌های سوم و چهارم از میان ۲۶ شاخص مطرح شده در این پژوهش، نشان از اهمیت بسیار زیاد این دو شاخص برای دانشجویان دارد. این نتیجه نشان می‌دهد پس از انتخاب دو شاخص قدرت بیان و توانایی عضو هیأت علمی در انتقال مطالب و تسلط وی بر موضوع درسی به عنوان شاخص‌های اولویت اول و دوم، آن‌چه که برای دانشجویان اهمیت داشته و بر دیدگاه آنها در زمان ارزشیابی مؤثر است میزان علاقه دانشجویان به عضو هیأت علمی و محبوبیت اوست. در مورد توانایی مدرس جهت رفع مشکلات علمی دانشجویان و پاسخگویی به سؤالات آنها به عنوان اولویت پنجم می‌توان گفت دانشجویان به راحتی به توانایی مدرس در پاسخگویی به سؤالاتشان پی برده و این امر می‌تواند بر دیدگاه دانشجویان در ارزشیابی وی تأثیر بسزایی داشته باشد. در مجموع می‌توان گفت ممکن است علاوه بر اهمیت هر کدام از پنج ویژگی مذکور در کیفیت تدریس اعضای هیأت علمی، مشاهده و لمس هر چه بیشتر این ویژگی‌ها در مقایسه با سایر شاخص‌های ارزشیابی کیفیت تدریس اعضای هیأت علمی توسط دانشجویان، موجب تأثیر بیشتر بر دیدگاه آنها در زمان ارزشیابی شده و میزان اهمیت این ویژگی‌ها را نزد دانشجویان افزایش می‌دهد.

نکته جالب توجه دیگر آن است که در هر دو مقطع تحصیلی مورد بررسی ویژگی‌ها و فعالیت‌های مدرس محور به عنوان ده اولویت اول و آنچه که به دانشجویان مربوط می‌شود در اولویت‌های انتهایی جای گرفته‌اند. در سال‌های اخیر نظام‌های آموزشی به ویژه آموزش عالی به ایجاد تغییرات عمده مبادرت ورزیده‌اند، که حرکت از نظام‌های مدرس محور به سمت نظام‌های دانشجو محور از جمله این تغییرات است. هر چند که در این پژوهش دانشجویان هم چنان اهمیت بیشتر را برای فعالیت‌های مدرس محور قائل شده‌اند و مسئولیت اصلی را در فرایند تدریس - یادگیری

مورد نظر پی برد. در واقع تمام سرمایه‌گذاری‌هایی که در نظام آموزش عالی صورت می‌گیرد به خاطر برپایی کلاس‌هایی با کیفیت تدریس بالا و در نتیجه آن ایجاد و البته افزایش علاقه در دانشجویان به کسب علم و مشاهده نتایج مستقیم و مثبت آن در جامعه است. زیرا از طریق چنین تدریسی است که اهداف مورد نظر تحقق می‌یابند. نتیجه به دست آمده با نتیجه پژوهش رحیمی (۱۳۷۳) مطابقت دارد. بنابراین، پیشنهاد می‌شود برای تحقق هدف اصلی نظام آموزش عالی کشور، به عبارتی بهبود و ارتقاء سطح علمی و آموزشی دانشجویان که تحت‌تأثیر این علاقه قرار دارد، مسئولان دانشگاه ضمن توجه به نتایج پژوهش‌های صورت گرفته، اقدامات لازم را در خصوص افزایش کیفیت تدریس اعضای هیأت علمی خود به کار بندند.

با توجه به اهمیت ارزشیابی دانشجویان از کیفیت تدریس اعضای هیأت علمی، در میان سایر روش‌های ارزشیابی فراهم آوردن شرایط مناسب برای دانشجویان به گونه‌ای که بتوانند هر چه بهتر به بیان نظرات خود بپردازند، بسیار ضروری می‌نماید. استفاده از شاخص‌هایی که توسط دانشجویان بهتر درک گردند از جمله اقدامات مهم مسئولان دانشگاه محسوب می‌گردد. بنابراین با عنایت به این که گاه در فرم‌های ارزشیابی رایج از شاخص‌هایی استفاده می‌شود که مفاهیمی انتزاعی بوده و برای دانشجویان عینیت ندارند (مانند وجدان‌کاری مدرس) و با توجه به درصد بالای دانشجویان موافق با استفاده از جملات خودمانی‌تر و آشناتر، پیشنهاد می‌شود در فرم‌های ارزشیابی و در کنار استفاده از شاخص‌های رایجی که دانشجویان بتوانند ارتباط لازم را با آنها برقرار سازند و برای کسب نتایج معتبرتر، از شاخص‌هایی بهره‌گیری شود که قابلیت فهم و سنجش بالائی داشته باشند و از درج مفاهیم انتزاعی به عنوان شاخص اجتناب ورزیده و عمدتاً از مفاهیم عملیاتی و شفاف در فرم‌های ارزشیابی استفاده شود.

در مقطع کارشناسی‌ارشد ماهیت دروس و تکالیف آنها و به خصوص ضرورت انجام طرح پایان‌نامه به گونه‌ای است

که نیاز به فعالیت‌های پژوهشی و در نتیجه نیاز به معرفی و استفاده از منابع متنوع و جدید توسط مدرسان از جانب دانشجویان به خوبی احساس می‌شود. از این رو، توانایی عضو هیأت علمی در استفاده و ارائه منابع جدید و متنوع در زمینه‌های مورد نظر و حتی روش‌های یافتن این منابع برای دانشجویان این مقطع نسبت به دانشجویان مقطع کارشناسی بسیار مهم‌تر است. شاخص ارزشیابی مداوم و مستمر برای حصول اطمینان از تداوم یادگیری، توسط دانشجویان هر دو مقطع مورد نظر، جزء اولویت‌های انتهائی قرار داده شده، اما توسط دانشجویان کارشناسی‌ارشد در مقایسه با دانشجویان کارشناسی در اولویت‌های مقدم‌تری اولویت‌بندی شده است که این نتیجه با نتیجه پژوهش گورسای و آمبریت (۲۰۰۵) مطابقت دارد. با توجه به نتایج پژوهش حاضر و افزایش روز افزون تعداد دانشجویان کارشناسی‌ارشد از یک سو و ماهیت متفاوت این مقطع با مقطع کارشناسی از سوی دیگر، پیشنهاد می‌گردد، به ضرورت طراحی فرم‌های متفاوت برای این دو مقطع از سوی دانشگاه توجهی خاص مبذول گردد. در واقع می‌توان گفت در مقطع کارشناسی‌ارشد، ماهیت دروس به گونه‌ای است که بیشتر به جنبه پژوهشی آنها توجه می‌شود، از این رو فعالیت‌های مدرسان دانشگاهی نیز بیشتر به این جنبه گرایش دارد و همین ماهیت متفاوت است که این ضرورت را پررنگ‌تر می‌سازد.

در نهایت این که عدم معنی‌داری تفاوت‌ها در ارتباط با میزان اهمیت شاخص‌های رایج ارزشیابی کیفیت تدریس، بین دیدگاه دانشجویان با معدل‌های مختلف نشان‌دهنده این واقعیت است که شاخص‌های مطرح شده دارای اهمیتی یکسان نزد هر چهار گروه معدلی در این پژوهش می‌باشند. می‌توان گفت معدل دانشجویان متغیر تعیین‌کننده‌ای در نمره ارزشیابی اعضای هیأت علمی محسوب نمی‌شود. نتایج پژوهش کرم‌دوست (۱۳۸۳) نیز نتیجه به دست آمده را تأیید می‌کند.

منابع مورد استفاده

بیگدلی، ا. (۱۳۷۹). "بررسی اعتبار پرسشنامه ارزشیابی دانشجویان از اساتید". مجله روانشناسی، سال چهارم، شماره ۴، صص: ۴۱۶-۴۰۵.

پزشکی راد، غ.، محتشم، ح. ر.، و فعلی، س. (۱۳۸۶). ارزیابی کیفیت رشته ترویج و آموزش کشاورزی از دیدگاه دانش آموختگان دانشگاه تربیت مدرس. علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، جلد ۳، شماره ۱، صص: ۱۴۰-۱۳۱.

حجازی، ی. (۱۳۷۵). مهندسی فرایند فعالیت های آموزشی-ترویجی. معاونت ترویج و مشارکت مردمی وزارت جهاد سازندگی، مدیریت مطالعات و بررسی ها، ۳۳۵ صفحه.

خیر، م. (۱۳۸۰). "ارزشیابی تدریس اثر بخش در آموزش عالی با تاکید بر ارزشیابی دانشجویی". مجله دانش و پژوهش شماره هفتم، ۱۳۸۰. صص ۹۳-۱۱۴.

رحیمی، ن. (۱۳۷۳). بررسی نظرات اساتید و دانشجویان دانشگاه اصفهان و دانشگاه صنعتی اصفهان در مورد خصوصیت جو آموزشی اثربخش در دانشگاه. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان.

عرب خردمند، ع.، و حاجی آقاجانی، س. (۱۳۷۶). بررسی نظر مدرسین دانشگاه علوم پزشکی سمنان درباره اثر ارزشیابی بر شیوه آموزش و رضایت آنان از ارزشیابی. طب و تزکیه، پائیز ۱۳۷۶، صص: ۳۰-۲۶.

کرم دوست، ن. ع. (۱۳۸۳). "بررسی رابطه ارزشیابی دانشجویان دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی از تدریس استادان با میانگین نمرات آنان از درس استادان در سال های تحصیلی ۷۷-۷۸ تا ۷۹-۸۰". مجله روان شناسی و علوم تربیتی، سال ۳۴، شماره یک، صص: ۵۵-۷۶.

نائی، م. ع. (۱۳۷۵). بررسی اولیه روندهای ارزشیابی فعالیت های آموزشی اعضای هیات علمی. گزارش نهائی طرح تحقیقاتی شماره ۲۶۰، دانشگاه شهید چمران اهواز، واحد پژوهشی، ۳۶ صفحه.

- Boyle, P. (1997). Student Evaluation of Teaching A Guide for Academic Staff. The Centre for Educational Development and Academic Methods, Canberra, The Australian National University, p: 50.
- Evans, D. R. (2004). Student Evaluation of Teachers. Japan, Nurse Studies, National College of Nursing Vol.3 No.1, pp: 91-99.
- Gursoy, D., & Umbreit, T. (2005). Exploring Students' Evaluations of Teaching Effectiveness: What Factors Are Important?. Journal of Hospitality & Tourism Research, Vol, 29, No, 1, pp: 91-109.
- Keane, E., & Mac Labhrainn, I. (2005). Obtaining Student Feedback on Teaching & Course Quality. Centre for Excellence in Learning & Teaching, Briefing Paper, 2, p: 19.
- Langbein, L. (2005). Management by Results: Student Evaluation of Faculty Teaching and the Mismeasurement of Performance. School of Public Affairs. American University. For presentation at Annual Meeting of Public Choice Society, New Orleans, La, pp1-33.
- Marsh, H.W. (2001). Students' Evaluation of University Teaching. University of Western Sydney, pp: 1-26.
- Shu Hui, L., & Kim Leng, G. (2002). Biases in student evaluation of teaching: the case of faculty of economics & administration, University of Malaya. FEA Working Paper .Malaysia, University of Malaya, Department of Applied Statistics, p: 21.

Ramin Agricultural and Natural Resources University Students' Perspective Towards Indicators Use to Evaluate Faculty

**Z. Monajemzadeh, M. Baradaran, A. Ajili, A. Parsa, and
M. R. Zadkarami¹**

Abstract

The present research has been conducted with the purpose of identifying Ramin Agricultural and Natural Resources University students' perspective toward evaluation system of faculty members teaching quality. The present research was a descriptive and correlational study. The target population in the study consisted of 591 Master of Science and Bachelor of science students of the university, from whom 250 were sampled through random sampling procedure. Data were collected through a questionnaire (that its validity were tested by faculty and Cornbach's alpha was used to estimate the reliability that $\alpha=0.87$) and were analyzed using SPSS. The results show that the ability to express and convey scientific concepts is the most important evaluation indicator of teaching quality. From the viewpoints of these two academic groups, teaching skills and mastery over the subject matter are the most important characteristics of a successful university lecturer. Most of students agreed with use of the more familiar indicators instead of current indicators. There was a significant difference between students' perspective in relation to field variable about important of every quality teaching evaluation indicators. But there isn't any a significant difference between students' perspective in relation to average variable.

Keywords: evaluation system of faculty members, teaching quality, higher education, evaluation indicators.

1-M.Sc student, and Assistant Professor, Dept of Agricultural Extension & Education, Ramin Agriculture & Natural Resources University, and Assistant Professor of Shahid Chamran University, Ahvaz, Iran. www.SID.ir (z_monajemzadeh@yahoo.com).